

ALMANYA'DA İTERKÜLTÜREL MÜZİK EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE BU SÜREÇTE TÜRK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN YERİ *

HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL MUSIC EDUCATION IN GERMANY AND
TURKISH MUSIC CULTURE IN THIS PROCES

Dr. Nesrin KALYONCU
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

* TAYF Müzik Araştırma Dergisi,
1, S. 69-75, (2004).

ÖZET

Almanya'nın çok kültürlü panoramasında yerini alan Türk müzik kültürü, 70'li yıllardan itibaren Kültürler Arası Müzik Eğitimi olarak adlandırılan uygulama içerisinde değişik şekillerde dikkate alınmış ve yaşam bulmuştur. Bu çalışma, bir yandan Kültürler Arası Müzik Eğitimi tasarımının tarihsel gelişimine göz atarken, diğer yandan da Türk müzik kültürüne özgü geleneklerin, türlerin ve uygulamaların Alman okullarındaki müzik dersine yansımalarını irdelemektedir.

Anahtar sözcükler: Almanya, kültürler arası müzik eğitimi, Türk müzik kültürü, müzik dersi, kültürel kimlik.

ABSTRACT

Turkish music culture, which has a place in the multi-cultural panorama of Germany, has survived and received due consideration in various ways in view of the applications named as Intercultural Music Education since 1970. This study not just views the historical development of Intercultural Music Education but also deals with the reflection of the traditions particular to the Turkish music culture and of its applications on music classes in German schools.

Key Words: Germany, inter-cultural music education, Turkish music culture, music class, cultural identity

1. GİRİŞ

Almanya'da müzik eğitime ilişkin literatüre bir göz atılacak olursa, *interkültürel*, *transkültürel* ya da *multikültürel* müzik eğitimi gibi kavramların son yılların araştırma eğilimlerinde ya da branşın güncel tartışmalarında ilk sıralarda yer aldığı fark edilir. Bunlardan en yaygın kullanılanı interkültürel, yani kültürler arası müzik eğitimidir. İnterkültürel müzik eğitiminin tam bir tanımını bulmak zordur, çünkü yapılan tanım denemeleri bu yaklaşımın değişik boyutlarını ele almaktadır. Kültürler arası eğitim müzik eğitimi sözlüğünde, "*Başka kültürler karşısında açıklık, esnek kültür ve dil kapasitelerinin eğitimini, göçmen çocuklarının kimlik gelişiminin desteklenmesini, Alman ve yabancı çocuklarının empati, dayanışma ve çatışmayı yönlendirme yeteneğinin gelişmesini amaçlayan eğitim*"¹ olarak tanımlanır. Kültürler arası müzik eğitimi de bu tanıma paralel olarak sosyal amaçları ve öğrenmeleri ön plana çıkan bir eğitim sürecini öngörür.

Kültürler arası eğitim yaklaşımlarının başlangıcı ülkedeki yabancılar gerçeğine dayanır. Almanya'ya 1945'den itibaren alınan ve "*misafir işçi*"² olarak tanımlanan yabancı iş gücünün sayısı gittikçe artmıştır.³ Bu uygulama, öncelikle İspanya, İtalya, Portekiz, Türkiye, eski Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen ailelerin yığılım gösterdiği endüstri bölgelerinde bir gereklilikten doğmuştur.

¹ Merkt 1994, s. 123.

² Böhle 1996, s. 17.

³ Bugün 82 milyonluk bir nüfusa sahip olan Almanya'da yaklaşık 8 milyon yabancı yaşamaktadır (bkz. PIB 1998, s. 15).

Özellikle yabancılarla Almanların yoğun olarak karşılaştıkları, iç içe yaşadıkları kentlerde sosyo-kültürel yaşam da bu çeşitlilikten etkilenmiştir. Köşe başında egzotik güney meyveleri satan bir İtalyan manavı, Türk dönercisi, kendilerine has kıyafetleriyle her defasında bakışları üzerlerine çeken Afrikalı bayanlar, akşamları Yunan tavernasından yükselen rebetika ezgileri ya da dans lokallerinden duyulan salsa ritimleri... Bugün artık Almanya'nın büyük kentlerinde günlük yaşamın bir parçası olan böylesine farklı karşılaşmalar,⁴ müzik ve müzikle ilgili alanlarda da kaçınılmaz hale gelmiştir. Tüm bunlar Almanları yabancılara çeken ya da tam tersine onları iten etmenler olarak günlük yaşamı şekillendirir.

Almanya'ya göçen yabancı ailelerin çocukları - öncelikle de güney ve güneydoğu Avrupa'lı ailelerin çocukları -, Alman okullarında gittikçe büyük bir orana sahip olmuşlardır. 1965/66 öğretim yılında toplam 35.135 yabancı çocuk Alman okullarına giderken, bu sayı 1978 yılında yaklaşık 15,7 katı artarak 551.270'e ulaşmıştır.⁵

Alman okullarında öğrenim gören Türk çocukları, *Treichel* ve *Kaya* tarafından sosyalleşmelerine göre üç gruba ayrılırlar.⁶ Birinci grubu Türkiye'yi 6-14 yaş arasında terk eden ve kimlikleri *yabancı* olarak nitelendirilen öğrenciler oluşturur. Bunların enkültürasyonu daha çok memleket yaşantılarıyla gerçekleşmiş olup, tek kültürlüdür. İkinci grubu, okul öncesi yaşlarda Almanya'ya giden ve sosyalleşme süreçleri göç sebebiyle kesintiye uğramış çocuklar oluşturur. Türk ve Alman kültürünün etkisiyle biçimlenen bu grup iki kültürlü bir kimliğe sahiptir ve *farklı/alışılmamış* olarak nitelendirilmektedir. Üçüncü grubu ise bebeklik çağında Türkiye'yi terk eden ya da Almanya'da dünyaya gelen çocuklar oluşturmaktadır. Toplumsallaşmaları ağırlıklı olarak Alman kültürünün etkisiyle gerçekleşmiş olan bu gençlerin kimliği *Yeni Alman* tipi olarak tanımlanmaktadır.

Kültürler arası eğitim ve buna bağlı olarak gelişen interkültürel müzik eğitimi, başlangıçta bu tür grupların eğitim sorununu çözmeye yönelik pedagojik kaygılarla yola konulmaya çalışılan bir uygulama değildir. Bu tasarının oluşmasının altında öncelikli olarak politik kararlar yatmaktadır. Alman hükümetinin yabancılar politikası, ülkenin iktisadi kalkınması için alınan insanları misafir iş gücü olarak görür. Misafir gidicidir, ama kaldığı süre içerisinde de ev sahibiyle uyum içinde yaşamak zorundadır. Alman hükümeti de benzer bir düşünceyle yola çıkar. Yabancılar gidicidir, öyleyse kendi kültürlerinden kopmamalıdır, fakat kaldıkları sürece de Alman kültürüyle kaynaşsınlar. *Merk* tarafından çifte strateji olarak değerlendirilen bu yaklaşım, kültürler arası müzik eğitimi anlayışının da temelinde yatar.⁷ Bu uygulama, yabancı çocuklarının çift yönlü eğitilmeleri hedefi doğrultusunda 70'li yıllarda hayata geçmeye başlamıştır.

Küreselleşmeden, kültürel kimliklerin erime tehditlerinden, kültürel farklılıkların kabul edilmesi ve korunması gereğinden sıkça bahsedilen 20. yüzyılın ikinci yarısında, Alman müzik eğitimi çevreleri bu durumlara nasıl tepki göstermiştir? Politik beklentiler ve değişen sosyo-kültürel çevre - ki bu aynı zamanda müzik eğitimi uygulamalarının beslendiği ve etkilendiği temel koşullardan birini oluşturur - müzik derslerinde ne tür yeni uygulamaları zorunlu kılmıştır? Bugün iki buçuk milyona yakın Türk vatandaşını barındıran Almanya, bu konuda Türk müzik kültüründen ne şekilde yararlanmış? Bildiri, bu sorulara kültürler arası müzik eğitiminin tarihsel gelişimi çerçevesinde cevap vermeyi deneyecektir. Bu çalışma kapsamında bütün detayların tartışılması mümkün olamayacağından, gelişimin ana hatları üzerinde durulmuştur.

2. KÜLTÜRLER ARASI MÜZİK EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Birinci Evre

Kültürler arası müzik eğitiminin birinci gelişim dönemi, yabancı çocuklar için özel eğitim önlemlerinin tartışıldığı 1970'lerde başlar ve yaklaşık on yıllık uygulamaları kapsar. Müzik eğitimi bu dönemde kendi başına bir uygulama olarak mevcudiyet göstermez, daha çok yabancılar politikası doğrultusunda yürütülen yabancılar eğitiminin etkisi altında ve onun amaçlarına paraleldir. Yabancı çocukların, özellikle de kültürel kimlikleri Almanya dışında şekillenmeye başlamış olanların Almanca iletişim kurma problemi ön plana çıktığından, onlara Alman dilinin öğretilmesi en üst amaçtır. Bu çocukların Alman eğitim sistemine entegrasi ancak bu başarıldığında mümkün

⁴ Artık bir Türk semti gibi algılanan Berlin-Kreuzberg'den izlenimler için bkz. *Treichel/Kaya* 1986.

⁵ Bkz. *Merk* 1983, s. 17.

⁶ Bkz. *Treichel/Kaya* 1986, s. 110s.

⁷ Bkz. *Merk* 1985, s. 87.

olacaktır. Entegreden kastedilen ise, ekonomik, politik ve toplumsal koşullar göz önünde bulundurulmak kaydıyla, yabancıların oturumları süresince Alman toplumuna kaynaştırılmasıdır.

Okullarda bu düşünce doğrultusunda alınan önlemler iki yöne ayrılır. Yabancı çocukların dil engelini aşabilmeleri için öncelikle hazırlık sınıflarında Almanca dersi almaları uygun görülmüştür. Onlar, dil dersinin yanı sıra, artistik branşlar (*Musische Fächer*) adı altında toplanan beden eğitimi, müzik, resim ve el işi derslerine de katılacaklardır. Bu derslere alınmalarına gerekçe ise, derslerin daha çok uygulamaya dönük olduğu ve dil hakimiyetinin birinci derecede önem taşımadığıdır. Müzik dersinde topluca şarkı söyleyip çalgı çalmanın, Alman ve yabancı çocukların kaynaşmasında pozitif rol oynayacağı ve bu derslere katılımın daha sonra Alman sınıflarına geçişte ve uyumda kolaylık sağlayabileceği arka plandaki düşüncelerdir. Yabancı çocukların hazırlık sınıflarında ayrı olarak dil eğitimine tabi tutulmaları, farklılıklarını daha da açığa çıkarmış ve onları kısmen izole etmiştir. Oysa bu tutum kaynaştırma hedefine oldukça ters düşmektedir. Ortaklaşa girilen derslerin hedefleri ve içerikleri ise, sadece Alman öğrencilere yöneliktir ve yabancı çocukların sosyo-kültürel hazır bulunuşluğu müzik dersi için son derece önemli olmasına rağmen pek fazla dikkate alınmamıştır.

Birinci evrede karşımıza çıkan ikinci uygulama bikültürel ve bilingual, yani iki kültürlü ve iki dilli ders biçimi. Yabancı çocukların sosyalleşme şartlarını daha gerçekçi olarak ele alan bu yaklaşıma göre, hem anadilde eğitim yapıp çocukların kültürel kimlik gelişimi desteklenmeli, hem de onlar Almanca öğrenip yaşadıkları topluma uyum sağlayabilecek şekilde eğitilmelidirler. Bu tarz bir uygulama Alman hükümetinin çifte stratejisiyle de örtüşmektedir. *Krefeld* kentinde yaşama geçirilen bikültürel model öncü bir rol üstlenmesine rağmen, müzik eğitimi alanında zayıf kalmıştır.⁸ Burada da Türk ve Alman çocuklarının farklı müzik kültürlerinde yetiştiği yeterince hesaba katılmamıştır. Derste müzik dinlemeden ve kültürleri aşan bir yaklaşımla müziksel parametrelerin öğretiminden yola çıkılmış, bunların çocuklara kazandırılmasının iki kültürlü bir müzik dersi için temel oluşturacağına inanılmıştır. Bu yaklaşım da, müziksel parametrelerin kullanımıyla Yeni Müzik akımına dayandığından ağırlıklı olarak Avrupa müzik kültürünün etkisindedir.

Bu dönemde müzik dersi, iki kültürlü uygulama için müzik eğitimi çevreleri ve okul yönetimleri tarafından gerektiği şekilde hazırlanıp desteklenmemiştir. Dersin sorumluluğu, içeriklerin ve materyallerin seçimi tamamen öğretmenlere bırakılmıştır. Ders kitaplarında güney Avrupa ülkelerine özgü halk şarkılarını folklor konusu altında bulmak zaten mümkündü, fakat Türk müzik kültürüne özgü örnekler mevcut değildi. Derste kullanılacak şarkılar daha çok Türk öğrenciler vasıtası ile Türkiye'den temin edilmeye çalışılmışlardır.

1970'lerin sonlarına doğru bazı müzik ders kitaplarında basit halk türkülerinin, Türk okul şarkılarının, bazı halk müziği enstrümanlarının ve ezanın da dahil olduğu dinleti örneklerinin yer aldığı görülmektedir.⁹ Bu parçaların bir çoğunun yanına, sınıfta Türk çocuklarının bulunabileceği ve onların bu şarkıları söylemesi gerektiği, Alman çocukların da belki onlara katılabileceği not edilmiştir.¹⁰ Ayrıca bazı şarkıların notasyonunda Avrupa müziğinin prensipleri temel alınmıştır. Örneğin 9/8'lik asimetrik ölçüdeki Kaşık Oyunu şarkısı, (2,2,2,3) kalıbına göre değil de, bileşik ölçü yapısına (3,3,3) göre yazılmıştır.¹¹

Hamburg Altona okullarında yapılan araştırma amaçlı müzik derslerinde, Alman öğrencilerin Türklere ön yargılarla yaklaştıkları, Türk müziğini "*Biz bu tür müziği zaten Türk komşulardan yeterince duyuyoruz*"¹² şeklindeki ifadelerle ders içeriği olarak kabul etmek istemedikleri ortaya çıkmıştır. Derslerde daha çok müzik dinleme yoluyla Türk müziği tanıtılmaya çalışılmış ve bu, çocuklar arasındaki mesafeleri kapamak yerine onları daha da uzaklaştırmıştır. Türk müziğine özgü ölçüsüz, serbest ritimli ve melizmatik melodili parçalar sınıfta alay konusu olmuştur. Müzik dinleme ve işitme alışkanlıkları, algılaması Türk müzik kültürü çerçevesinde biçimlenmiş bir kişiye çok seslilik ilk etapta ne kadar yabancı ve alışılmamış gelebilir ise, Alman bir öğrenciye dinletilecek uzun hava da onda yabancılik duygusu yaratabilecektir.

Başlangıç yıllarının uygulamaları acemicedir, yeterince hazırlık yapılmadan yaşama geçirilmeğe çalışılmıştır. Yabancı ve Alman öğrencilerin kaynaştırılması hedefi gerçekleşmediği

⁸ Bkz. Merkt 1993a, s. 143.

⁹ Bkz. Merkt 1983, s. 221ss.

¹⁰ Bkz. örneğin Fuchs/Gundlach 1976, s. 42.

¹¹ Bkz. Fuchs/Gundlach 1980, s. 141.

¹² Reiche ve diğerleri 1980, s. 760.

gibi, bu iyi niyetli yaklaşım zarar da görmüştür. Bu dönemde pozitif olarak, ülkede yaşayan yabancıların eğitimi sorunu belirginleşmiş ve bu yönde bir bilinç oluşmaya başlamıştır.

2.2. İkinci Evre

Kültürler arası eğitim yaklaşımının ikinci evresi, 70'li yıllarda yapılan uygulamaların eleştirilmesiyle başlar. Yabancı çocukların özel eğitim önlemleri adı altında diğer çocuklardan ayrı olarak ders görmeleri ve tek yanlı olarak Alman eğitim sistemine entegre edilmeye çalışılmaları, eğitim çevreleri tarafından asimile edici bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.¹³

Bu dönemin müzik eğitimi adına gerçekleşen girişimleri 80'li yılların ilk yarısını kapsar ve esas amaç, etkili bir interkültürel müzik dersi gerçekleştirebilmek için ilgili müzik kültürlerinin yakından tanınmasıdır. Bu dönemde müzik eğitimi uygulamalarına ışık tutacak bir dizi araştırma gerçekleştirilmiştir. Etno-Müzikoloji alanının Türk müzik kültürüne yönelik araştırmalarına da başvurulur. Bunların en başında *Kurt ve Ursula Reinhard*'ın yayınladığı *Musik der Türkei* gelir. Tarihsel ve sistematik olarak çalışılmış iki ciltlik bu eser, Türk müzik kültürünün iki ana türüne, halk müziğine ve geleneksel sanat müziğine adanmıştır.¹⁴

Müzik eğitimi alanındaki katkılar ise öncelikli olarak *Merkt ve Klebe*'ye aittir. *Merkt*'in 1983 yılında yayınlanan çalışması *Deutsch-türkische Musikpädagogik in der Bundesrepublik* bu alandaki uygulamaların dönüm noktası gibidir, onlara yeni bir yön verir. *Merkt* çalışmasında bir yandan mehter, halk, geleneksel ve çağdaş sanat müziğinin özelliklerini, diğer yandan da bunların Avrupa müzik kültürüyle iletişim noktalarını ortaya koymaya çalışmıştır. İki müzik kültürünün benzer ve farklı yanlarını ve de Türk müziği türlerinin kültürler arası müzik eğitimi yaklaşımı için anlamlılığını araştırmaktadır. *Merkt* bunları tartışırken, Alman çocuklarının da katılımı düşüncesinden yola çıkar ve onlara da hitap edecek ortak noktaları tespit etmeye çalışır. Ona göre geleneksel sanat müziği bu uygulamada temel alınmamalıdır. İçerisinde doğaçlama öğeler barındıran bu müziğin melodik yapısı çok ince işlenmiştir ve ilk etapta ilkökul düzeyinde gerçekleşecek bir ders için her iki öğrenci grubuna birden hitap etmesi zor olabilir.¹⁵ *Merkt* çağdaş sanat müziği örneklerini de öncelikli olarak önermemektedir, çünkü bunların Türk müzik kültürünün tipik özelliklerini temsil etmediğini ifade eder. Bölgeye göre farklı stil elementlerinin öne çıktığı Türk halk müziğine özgü türlerin hepsini işlemek mümkün olamayacağından, öncelikli olarak kırık havaların tercih edilmesi gerekir. Türk halk melodilerinin orijinal olarak notalanması bir problem oluşturacağından, geleneksel Avrupa nota sisteminde yazılmış örneklerin tercih edilmesini önermektedir. Ayrıca halk müziğinin vurmali çalgıları da dersler de kullanılabilir. Avrupa sanat müziğinde temel özelliklerinin tekrar işlendiği askeri müziğe özgü örneklerin bazılarının kullanılabileceğini düşünmektedir. *Merkt* bundan başka Türk çocuk şarkıları repertuarını da incelemiş, böyle bir uygulama da kullanılabilirliğini sorgulamıştır. Elde edilen materyalin çoğunluğunun, daha çok Avrupa müzik eğitimi repertuarından aktarma öğeler taşıdığını ve tipik Türk parçaları olarak nitelenemeyeceğini belirtir. Buna rağmen başlangıçta bilinçli olarak bundan yararlanma yoluna gidilmesini önerir.¹⁶

Merkt Almanya'da çeşitli ülke vatandaşlarının yaşamakta olduğuna dikkat çekerek, ülke kültürünün gelecekte bu farklılıkların ortaya koyduklarıyla şekilleneceğinin de altını çizmektedir. Bundan dolayı artık Alman ve yabancı çocukları beraberce kapsayacak eğitim yaklaşımları benimsenmelidir. Yabancılar arasında çoğunluğu oluşturan Türklerin müzik kültürü, her iki tarafa da hitap edecek şekilde işlenmeli, şarkılar iki dilli olarak hazırlanmalıdır. Avrupalı çocuklar, farklı bir estetik anlayıştan ve şarkı söyleme tekniğinden ötürü katılımlarının güçleştiği durumlarda, eşlik yapma gibi diğer müziksel aktiviteler yoluyla motive edilip, derse dahil edilmelidirler.

Bu çalışmaların ışığında ders kitaplarındaki örnekler artmış olsa da, öğretmenlerin yolunu çizebileceği metodolojik destek henüz oluşmamış ve uygulamada arzulanan noktaya ulaşamamıştır. Bu gelişim evresi daha çok "Türk müziği nedir?" sorusunun yanıtlanmaya çalışıldığı, enformasyon temelini oluşturulduğu bir dönemdir.

¹³ Bkz. *Merkt* 1993a, s. 145.

¹⁴ Bkz. *Reinhard* 1984.

¹⁵ Bkz. *Merkt* 1983, s. 57.

¹⁶ Bkz. *Merkt* 1983, s. 188.

2.3. Üçüncü Evre

1985`den sonraki uygulamalar “çok kültürlü bir toplum için kültürler arası bir eğitim”¹⁷ sloganı çerçevesinde gelişmiş ve yabancı çocukları izole eden anlayıştan gittikçe uzaklaşmıştır. Artık *yabancılar eğitimi* yerine *kültürler arası eğitimden* söz edilmeye başlanmıştır. Müzik eğitiminin hedefleri de genel çerçeveye paralel olarak, ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına, karşılıklı anlaşmanın sağlanarak sosyal barışa ve insan haklarının gerçekleşmesine katkı sağlamaya yöneliktir. Esas olan diğer müzik kültürleri karşısında açık, meraklı, toleranslı ve anlayışlı bir tutumun geliştirilmesidir.

Bu özellikleri kazandıracak bir eğitim sürecine girilmeden önce kabul edilmesi gereken ön şartların en önemlisi ise, bütün müzik kültürlerinin eşit değerliliği ilkesidir. Her müzik kültürü kendine has çerçeve şartlar içerisinde gelişmiştir ve kendine göre bir ifade biçimi vardır. Örneğin Ön-Asya müzik kültürüne ait türler ses yüksekliği parametresini işlerken, başka bir kültür çevresinin ya da toplumun müziğinde ritim ögesi belirleyici olabilir. Önemli olan müziğin basit ya da karmaşık, güzel ya da çirkin olması değil, “*değişik kültürlere mensup insanların kendi yaşam koşulları içerisinde enerjilerini ve yeteneklerini sanatsal-müziksel alana nasıl aktardıkları, ona nasıl bir ifade kazandırdıkları*”¹⁸.

Farklı müzik kültürlerini tanıyabilmek için *kültürler arası karşılaştırma* temel metot olmalıdır; bu şekilde benzerlik ve farklılıklar daha iyi algılanabilir. Türk müziğiyle ilgili olarak hazırlanan ders önerilerinde, Alman çocuklara yabancı gelmeyecek ya da tanıdık özelliklerin çıkış noktasını oluşturması vurgulanır. Zurna-Obua, Bağlama-Gitar gibi enstrümanlar karşılaştırılır, Avrupa askeri müziğine mehter müziğinden geçen zil, davul gibi enstrümanlar konu edilir. Batı sanat müziğinde işlenen doğu ya da Türk temalarından, öncelikle Mozart`tan yola çıkılır. Alman çocuklarının da gerçekleştirebileceği basit figürlü halk dansları ve nakaratları kolay söylenebilir halk türküleri önerilir. Derslerde bütüncül bir yaklaşımla halk, sanat, pop ve dinsel müzik türlerinden örneklerin işlenmesi öngörülür.¹⁹ Şarkılar, her iki dilde de söylenebilecek şekilde hazırlanır.²⁰

Bu alanda yaptığı çalışmalarla öne çıkan Merkt, kültürler arası müzik dersini yedi aşamalı olarak düşünmektedir.²¹

1. Öncelikle ilgili müzik kültürünün ses sistemi, müziksel parametrelerinin yapılanması, müzik türleri ve onların işlevleri araştırılıp, sağlam bir bilgi temeli elde edilmelidir. Böylece yanlış anlaşılmalara önleneyeceği gibi, acemice uygulamaların da önüne geçilmiş olabilir. Aşağıdaki örnekte de görüleceği gibi, teorik temelin eksikliği yanlış yönlendirici olabilmektedir. Korte, Türk müziğine özgü bir ders örneği içeren yazısında şöyle demektedir: “*Türk müziği geçmişte ve günümüzde farklı müzik kültürlerinden etkilendiği için bugün mevcut değildir*”²². Türk müziğinin tipik bir kültürleşme örneği gösterdiği bugün bilinen bir gerçektir, lakin bu özelliğe sahip olması onun mevcut olmadığı anlamına gelemez. İlk halinde olana, saf olana rastlamanın pek kolay olmadığı günümüzde artık bu tür ifadelerin tartışılması gerekir. Ayrıca Korte`nin Türk müziği türlerini sınıflandırmasında da isabetli olmayan nitelemeler ve belirsizlikler bulunmaktadır.
2. İkinci aşamayı farklı müzik kültürlerinden kesitlerin seçilmesi oluşturur. Hem yabancı hem de Alman çocuklarına hitap edecek ve iki kültürde de benzerlik gösterecek noktalar olmalıdır bunlar. Böylelikle her iki taraf için de kolay bir giriş imkanı sağlanmış olabilir ve benzerliklerden yola çıkıp farklı özelliklerin öğrenilmesine geçilebilir.
3. Kültürler arası müzik dersi müzik dinlemek yerine müzik yapmayla başlamalıdır, öğrencilere kültürler göre özgün şekillenmiş müzikal materyali kendi deneyimleri yoluyla tanıma imkanı sağlanmalıdır. Bu, başlangıç yıllarında önyargılardan ötürü yaşananların tekrarını önleyebileceği gibi, her iki tarafın da kendi müziksel anlayışının arkasına sığınmasını engelleyebilir.

¹⁷ Merkt 1993b, s. 5.

¹⁸ Merkt 1993b, s. 7.

¹⁹ Bkz. Klebe 1996, s. 5.

²⁰ Daha önceki yıllarda yapılan çeviriler uygulamaya değil, şarkı içeriklerinin anlaşılmasına hizmet etmekteydi.

²¹ Bkz. Merkt 1993b, s. 7.

²² Korte 1993, s. 16.

4. Birlikte müzik yapmayı, konu üzerinde düşünme ve tartışma takip etmelidir ve burada temel metot olarak *kültürler arası karşılaştırma* alınmalıdır. *Merk* karşılaştırma konularının ilk etapta çalgılarla ve şarkılarla ilgili olmasını önermektedir.
5. Yine müzik yapma aracılığı ile ilgili kültür keşfedilmeye, tanınmaya çalışılmalıdır. Şarkı metinlerinin içerikleri yoluyla toplumun yaşam biçimi ve gelenekleri konu olarak alınabilir.
6. Müzik yapmayı müzik dinleme takip etmelidir ve işlenecek örnekler yine bilinenden bilinmeyene doğru seçilmelidir. Böylece adım adım yeni dinleme alışkanlıkları geliştirilebilir.
7. Böyle bir yol izlenerek, öğrencilerde okul içinde ve dışında sosyal davranış değişiklikleri beklenmekte, onlarda diğer müzik kültürleri karşısında açıklık, empati, dayanışma, kaynaşma yeteneğinin gelişmesi ve bu yolla ayrımcılığın ve ırkçılığın ortadan kaldırılmasına katkı sağlamak hedeflenmektedir.

3. SONUÇ

İnterkültürel müzik eğitiminin gelişim çizgisine bir göz atmak bize, müzik eğitimi uygulamalarının mevcut sistemin beklentileri ve kararları doğrultusunda geliştiğini bir kez daha hatırlatmaktadır. Başlangıçta devlet politikasının rotasyon ve entegrasyon stratejisine paralel olarak yola koyulan interkültürel eğitim ve müzik eğitimi yaklaşımları, 1970'den 1980'lerin ortalarına kadar bu anlayışa hizmet etmişlerdir. Yabancıların eğitim sistemi içerisinde izole edilmeleri, hem kaynaştırma amacına ters düşmüş, hem de onların baskın Alman kültürü içerisinde kendi kabuklarına çekilmelerini körüklemiştir. Eğitim çevrelerinin eleştirileri ve ilgili müzik kültürlerine yönelik araştırmalar doğrultusunda, her iki grubu birden kapsayan uygulamaların yola konulması, bu alanda daha bilinçli çalışmalar yapılmasında itici güç oluşturmaktadır.

Bu süreçteki müzik eğitiminin, kültürler arası eğitim hedeflerine paralel olarak duyuşsal ve sosyal amaçları ağırlık kazanmıştır. Esas olan eğitim sürecinin sonuçlarının toplumsal yaşama yansımalarıdır, yabancı ve Alman çocuklarının farklı müzik kültürlerine hoş görüyle ve açıklıkla yaklaşmaları, farklılığı kendi kültürlerini tanıyabilmek için bir şans olarak algılamalarıdır.

İlk yıllarda müzik dersi yabancı çocukların müziksel sosyalizasyonunu dikkate almamıştır ve bunu sağlayacak hazırlıklar yapılamamıştır. Türk müziği başlangıçta folklorik bir yaklaşımla ele alınmış, ait olduğu kültüre özgü boyutlar hep birlikte düşünülmemiştir. 80'li yılların araştırmalarıyla bu müzik kültürü yakından tanınmış olsa bile uygulamaya bunun ne kadar yansıdığı ancak ampirik araştırmalarla tespit edilebilir. Müzik öğretmeni adaylarının öğrenim süreçlerinde geçirecekleri interkültürel yaşantılar da, onların bu eğitim anlayışına bakış açılarını, tercihlerini ve başarılarını etkileyecektir.

Yurt dışında yaşayan yabancıların kültürü bir göç kültürüdür, memleket kültürleriyle eşdeğer olmayabilir. Bundan dolayı yabancıların müziği araştırılırken iki yönlü düşünülmeli, bir yandan Almanya'daki yaşam alanlarından yola çıkılırken, diğer yandan da kendi ülkelerinin müzik kültürünü tanıyabilecek şekilde eğitilmelidirler. Ayrıca Türkiye müzik eğitimi çevrelerinin Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızın müzik yaşamı ve müzik eğitimi sorununu gündemlerine almaları gerekmektedir.

Kültürler arası eğitim ve müzik eğitimi başlangıçta işçi çocuklarının varlığı ile temellendirilirken, bugün Alman toplumundaki alt kültürleri de kapsamı önerilmekte ve ülkenin yabancı iş gücünü de kapsayan çok kültürlü yapısı içerisinde bir gereklilik olarak algılanmaktadır.²³ Post-endüstri toplumlarındaki yaşam biçimlerinin bireyselliği ve çeşitliliği müzik yaşamına da yansımakta, müziksel tercihler ve akımlar oldukça farklı yönlerde dağılmaktadır. Bir alt kültür grubunun müziği bir diğeri için tamamen yabancı olabilmektedir ve karşılıklı anlaşma için anahtar rolü oynayacak davranışlar ancak interkültürel öğrenmelerle sağlanabilir.

İnterkültürel öğrenme kompleks bir öğrenme biçimidir; spesifik konu alanları diğer kültür öğeleriyle ilişkilendirilmediği sürece kalıcı ve etkili bir uygulama olamaz. Bundan dolayı kültürler arası öğrenme, dil, müzik, din gibi ayrı alanları kapsamak yerine bütün kültür bileşenlerinin ele alındığı, ilgili kültürlere bütüncül yaklaşıldığı ders ortamlarında gerçekleştirilmelidir.

²³ Bkz. Coşkun 1997, s. 42ss.; Schütz 1997, s. 7.

KAYNAKLAR

- Böhle, R. C., *Interkulturell orientierte Musikdidaktik*, s. 17, IKO-Verlag, Frankfurt am Main, 1996.
- Coşkun, H., *Eğitim Teknolojisi Açısından Kültürlerarası Eğitim*, s. 42ss., 2. Baskı, Hacettepe-Taş Kitapçılık, Ankara, 1997.
- Fuchs, P./Gundlach, W., *Unser Musikbuch für die Grundschule, Dudelsack*, s. 42, Stuttgart, 1976.
- Fuchs, P./Gundlach, W., *Unser Liederbuch für die Grundschule, Schalmel*, s. 141, Stuttgart, 1980.
- Klebe, D., "Türkische Musik im Unterricht", Böhle, R.C. (Ed.): *Aspekte und Formen Interkultureller Musikerziehung*, s. 94-107, IKO-Verlag, Frankfurt am Main, 1996.
- Korte, C. M., "Interkulturell, nicht folkloristisch. Anmerkungen und Anregungen zur türkischen Musik", *Musik und Unterricht*, 1993/4, s. 15-20, Oldershausen, 1993.
- Merkt, I., *Deutsch-türkische Musikpädagogik in der Bundesrepublik*, s. 17-221ss., Express Edition, Berlin, 1983.
- Merkt, I., "Musikunterricht mit ausländischen Kindern", Günter Kleinen (Ed.): *Folklore, Musikunterricht Sekundarstufen*, s. 87-100, Schwann-Bagel, Düsseldorf, 1985.
- Merkt, I., "Das Eigene und das Fremde. Zur Entwicklung interkultureller Musikerziehung", R.C. Böhle (Ed.): *Möglichkeiten der Interkulturellen Ästhetischen Erziehung in Theorie und Praxis*, s. 141-151, IKO-Verlag, Frankfurt am Main, 1993a.
- Merkt, I., "Interkulturelle Musikerziehung", *Musik und Unterricht*, 1993b/4, s. 4-7, Oldershausen, 1993b.
- Merkt, I., "Interkulturelle Erziehung", *Neues Lexikon der Musikpädagogik. Sachteil*, s. 122-123, Gustav Bosse Verlag, Kassel, 1994.
- Presse- und Informationsamt der Bundesregierung (PIB), *Tatsachen über Deutschland*, s. 15, Societäts-Verlag, Frankfurt am Main, 1998.
- Reiche, J. P. ve diğerleri, "Musik der Türkei. Ein Erfahrungsbericht". *Musik und Bildung*, 1980/12, s. 752-765, Mainz, 1980.
- Reinhard, K., Reinhard, U., *Musik der Türkei*. 2 Cilt, Heinrichshofen's Verlag, Wilhelmshaven, 1984.
- Schütz, V., "Interkulturelle Musikerziehung. Vom Umgang mit dem Fremden als Weg Zum Eigenen", *Musik und Bildung*, 1997/5, s. 4-7, Mainz, 1997.
- Treichel, H.U., Kaya, A., "Das Eigene und das Fremde. Türkische Musikkultur in Berlin-Kreuzberg", Henze, H.W. (Ed.): *Lehrgänge. Erziehung in Musik. Neue Aspekte der musikalischen Ästhetik III*, s. 107-132, Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt am Main, 1986.